

مقدمه	۱
فصل اول :	۳
انسان‌شناسی قرآنی	۳
مقدمه	۳
1-1. تعریف و انواع انسان‌شناسی	۳
1-2. اهمیت و ضرورت انسان‌شناسی	۵
1-3. بحران انسان‌شناسی معاصر	۶
1-4. ویژگی‌های انسان‌شناسی قرآنی	۹
- جامعیت	۹
- توجه به مبدا و معاد	۹
- اتقان و خطاناپذیری	۹
- نظام‌مندی	۱۰
۵-۱. ویژگی‌های اساسی انسان در قرآن	۱۰
1-5-1. آفرینش انسان	۱۰
۲-۵-۱. انسان، موجود دوساحتی	۱۱
۳-۵-۱. خلافت الهی	۱۲
1-5-4. طبیعت، غریزه و فطرت انسانی	۱۴
۵-۵-۱. اراده و اختیار	۱۵
چکیده	۱۷
خودآزمایی	۱۷
فصل دوم	۱۸
جایگاه ارزشی زن	۱۸
مقدمه	۱۸
۱-۲. جایگاه ارزشی زن در دوران پیش از اسلام	۱۸
2-2. برابری ارزشی زن و مرد از دیدگاه قرآن	۲۱
2-3. بررسی شبهات پیرامون جایگاه ارزشی زن در قرآن	۲۳
چکیده	۳۲

۳۲	.....	خودآزمایی
۳۳	.....	فصل سوم
۳۳	.....	تفاوت‌های تکوینی زن و مرد
۳۳	.....	مقدمه
۳۳	.....	اثبات تفاوت‌های طبیعی
۳۳	.....	3-1.
۴۱	.....	تفاوت‌های جنسی و ارزش‌گذاری
۴۱	.....	۲-۳.
۴۲	.....	لزوم حفظ تفاوت‌های جنسی
۴۲	.....	۳-۳.
۴۳	.....	چکیده
۴۳	.....	خودآزمایی
۴۴	.....	فصل چهارم
۴۴	.....	زن و ازدواج
۴۴	.....	مقدمه
۴۴	.....	خاستگاه ازدواج
۴۴	.....	۱-۴.
۴۵	.....	تجردگزینی
۴۵	.....	۲-۴.
۴۶	.....	انواع ازدواج
۴۶	.....	۳-۴.
۴۹	.....	قواعد همسرگزینی
۴۹	.....	۴-۴.
۵۲	.....	الگوهای همسرگزینی
۵۲	.....	۵-۴.
۵۳	.....	نقش زن در انتخاب همسر
۵۳	.....	۶-۴.
۵۵	.....	مهریه
۵۵	.....	۷-۴.
۵۶	.....	چکیده
۵۷	.....	خودآزمایی
۵۷	.....	فصل پنجم
۵۷	.....	زن و نقش همسری
۵۷	.....	مقدمه
۵۷	.....	حقوق زن به عنوان همسر
۵۷	.....	۱-۵.
۶۳	.....	وظائف زن به عنوان همسر
۶۳	.....	۲-۵.
۶۹	.....	چکیده

۷۰	.....	خودآزمایی
۷۰	.....	فصل ششم
۷۰	.....	زن و نقش مادری
۷۰	.....	مقدمه
۷۰	.....	۱-۶. حقوق مادر
۷۶	.....	2-6. وظائف مادر
۸۲	.....	چکیده
۸۳	.....	خودآزمایی
۸۳	.....	فصل هفتم
۸۳	.....	زنان و مدیریت خانواده
۸۳	.....	مقدمه
۸۳	.....	۱-۷. مفاد آیه قوامیت
۸۸	.....	۲-۷. شاخص‌های مدیریتی خانواده
۹۱	.....	3-7. الگوی قرآنی مدیریت خانواده
۹۵	.....	چکیده
۹۵	.....	خودآزمایی
۹۶	.....	فصل هشتم
۹۶	.....	خشونت خانگی بر ضد زنان
۹۶	.....	مقدمه
۹۶	.....	1-8. مفهوم‌شناسی خشونت
۹۹	.....	2-8. شواهد مخالفت قرآن با خشونت خانگی بر ضد زنان
۱۰۶	.....	3-8. بررسی آیه تشوز زن
۱۰۹	.....	چکیده
۱۱۰	.....	خودآزمایی
۱۱۰	.....	فصل نهم
۱۱۰	.....	حریم‌شناسی ارتباط زن و مرد
۱۱۰	.....	مقدمه

۱۱۰	.....	فلسفه محدودیت روابط زن و مرد	۹-۱.
۱۱۳	.....	انواع محدودیت در روابط زن و مرد	۹-۲.
۱۲۳	.....	چکیده	
۱۲۳	.....	خودآزمایی	
۱۲۳	.....	فصل دهم	
۱۲۳	.....	زن و نقش‌های اجتماعی و سیاسی	
۱۲۳	.....	مقدمه	
۱۲۴	.....	زنان و تعلیم و تعلم	10-1.
۱۲۶	.....	زنان و کار و فعالیت	۱۰-۲.
۱۲۹	.....	زنان و سیاست	۱۰-۳.
۱۳۷	.....	چکیده	
۱۳۸	.....	خودآزمایی	
۱۳۸	.....	فصل یازدهم	
۱۳۸	.....	تفاوت‌هایی در حقوق اجتماعی زن و مرد	
۱۳۸	.....	مقدمه	
۱۴۰	.....	شهادت	۱۱-۱.
۱۴۱	.....	ارث	۱۱-۲.
۱۴۳	.....	دیه	۱۱-۳.
۱۴۵	.....	قصاص	۱۱-۴.
۱۴۶	.....	جهاد	11-5.
۱۴۸	.....	چکیده	
۱۴۸	.....	خودآزمایی	
۱۴۸	.....	فصل دوازدهم	
۱۴۸	.....	زنان الگو	
۱۴۸	.....	مقدمه	
۱۴۹	.....	مریم (س)	۱۲-۱.
۱۵۲	.....	آسیه (س)	12-2.

۱۵۳	..... فاطمه (س).....	۳-۱۲
۱۵۷	..... الگوپذیری زنان امروز از الگوهای قرآنی	12-4.
۱۵۹	.....	چکیده
۱۵۹	.....	خودآزمایی
۱۶۰	.....	منابع و مآخذ
۱۶۰	.....	منابع فارسی و عربی
۱۶۵	.....	منابع انگلیسی

مقدمه

قرآن کریم، یادگار گران‌بهای پیامبر گرامی اسلام (ص)، اصلی‌ترین و اصیل‌ترین منبع فهم دین است که در هیچ حوزه‌ای از حوزه‌های معرفت دینی، بی‌نیاز از مراجعه به آن و تفکر و تدبیر در آیات آن نیستیم. حوزه مطالعات زنان، یکی از حوزه‌های معرفتی است که در نتیجه تحولات شگرف اجتماعی و فرهنگی، گسترش کم‌نظیری را در دهه‌های اخیر پشت سر گذاشته است و با توجه به نگاه همه‌جانبه قرآن کریم به ابعاد دنیوی و اخروی و فردی و اجتماعی زندگی زنان، این حوزه می‌تواند به عنوان یکی از حوزه‌های غنی و پربارنده معرفت دینی نیز قلمداد شود.

پژوهشگران مطالعات قرآنی معمولاً با این مسئله روبه‌رو می‌شوند که آیا در تحلیل‌ها و تفسیرهای خود باید به فهمشان از قرآن بسنده کنند یا می‌توانند به سنت، یعنی سیره و احادیث معتبر معصومان (ع) نیز استناد جویند و در فرض دوم، کار حدیثی را تا چه سطحی دنبال کنند؟ آیا به احادیث تفسیری که معمولاً در کتب تفسیر قرآن به آنها اشاره می‌شود، اکتفا نمایند یا سطح بالاتری را در نظر بگیرند. این ابهام ناشی از اختلاف نظر در پاره‌ای مبانی قرآن‌شناختی مانند میزان اعتبار رویکرد تفسیر قرآن به قرآن و جایگاه روایات معصومان (ع) در فهم قرآن است که بررسی آنها مجال دیگری می‌طلبد، ولی آنچه در این نوشتار پیش‌فرض گرفته شده، لزوم توجه به دلالت‌های قرآنی در درجه نخست و توجه به دیگر دلالت‌های نقلی و عقلی که در فهم آیات قرآن مؤثرند، در درجه بعدی است. بنابراین، در هر مبحثی در کنار تأمل در آیات قرآن و رجوع به توضیحات مفسران، کوشش می‌شود به روایات تفسیری مشتمل بر تفسیرهای مستقیم یا غیر مستقیم نیز توجه کافی مبذول می‌گردد، ولی مباحث حدیثی محض اصولاً مد نظر قرار نمی‌گیرند.

به هر حال، با وجود آثار متعددی که در زمینه تبیین دیدگاه اسلام و قرآن درباره زن به رشته تحریر درآمده، به نظر می‌رسد در این زمینه همچنان نیازمند تولید آثار متقن و فاخری در سطوح مختلف و برای مخاطبان گوناگون داخلی و خارجی هستیم. تدوین متون آموزشی، یکی از راهکارهای تحقق این هدف والاست که طرح تحول و ارتقای علوم انسانی که در سال‌های اخیر از سوی شورای عالی انقلاب فرهنگی و در پاسخ به مطالبات مؤکد مقام معظم رهبری پیگیری می‌شود، بستر اجرائی آن را نیز فراهم کرده است، به‌ویژه با عنایت به اینکه درس «زن در قرآن» در مقطع کارشناسی ارشد در آخرین بازنگری برنامه آموزشی رشته مطالعات زنان به تصویب رسید. به هر حال، انگیزه تدوین کتاب حاضر، چنین ملاحظاتی بوده است.

مباحث کتاب در قالب دوازده فصل تنظیم گردیده است. سه فصل آغازین کتاب، پاره‌ای مباحث مبنائی انسان‌شناختی و ارزش‌شناختی را در بر دارند، به این ترتیب که فصل نخست به موضوع کلی انسان‌شناسی و ویژگی‌های عام انسان در قرآن می‌پردازد؛ فصل دوم، بحث جایگاه ارزشی زن از منظر قرآن و پاسخ به برخی شبهات در این زمینه را دنبال می‌کند و فصل سوم، بر بحث تفاوت‌های تکوینی زن و مرد تمرکز می‌یابد. در فصل چهارم، موضوع زنان و ازدواج بررسی شده است. فصل‌های پنجم و ششم به بررسی وظائف و حقوق زن در نقش‌های همسری و مادری و فصل هفتم به مسئله جایگاه زن در مدیریت خانواده اختصاص یافته‌اند. در فصل هشتم، مسئله خشونت خانگی بر ضد زنان بررسی شده است و فصل نهم به بحث حریم‌شناسی ارتباط زن و مرد و بیان فلسفه و اقسام محدودیت‌ها در این خصوص می‌پردازد. فصل دهم بر نقش‌های اجتماعی و سیاسی زنان متمرکز شده است. در فصل یازدهم، پاره‌ای از تفاوت‌ها در حقوق اجتماعی زن و مرد مطرح می‌شوند و سرانجام، فصل دوازدهم به معرفی الگوهای قرآنی زن اختصاص یافته است.

در اینجا بر خود لازم می‌دانم از همه عزیزان دست‌اندرکار تهیه این کتاب سپاسگزاری و قدردانی کنم، به‌ویژه از حجت‌الاسلام رضا دهقان‌نژاد عضو هیئت علمی گروه فقه و حقوق اسلامی دانشگاه شهید مدنی آذربایجان که گردآوری و تدوین اولیه مباحث را بر عهده داشتند و نیز جناب حجت‌الاسلام‌والمسلمین محمدرضا زیبائی‌نژاد ناظر محترم طرح و همچنین از ریاست محترم، معاون محترم پژوهشی و دیگر عوامل اجرایی پژوهشگاه حوزه و دانشگاه که اگر همراهی و همکاری هر کدام از ایشان نبود، این کوشش علمی یا به نتیجه نمی‌رسید و یا با دشواری‌های زیادی روبه‌رو می‌شد. در پایان، دوام توفیق همه این عزیزان در خدمت به ساحت دین و قرآن را از خداوند منان مسئلت می‌کنم.

حسین بستان (نجفی)

بهار ۱۳۹۶